

дитинства прищеплюється любов до рідної природи, з дитинства проводяться уроки доброти і любові, які мають величезне значення для виховання особистості. Для духовного формування людини важливо, щоб вона з раннього дитинства спостерігала природу, безпосередньо спілкувалася з нею, любила її, допомагала їй, піклувалася про неї. Ці риси шляхетного ставлення до природи визначатимуть характер особистості протягом усього життя.

Література

1. Вербицький В.В. Соціально-педагогічна концепція екологічної освіти / В.В. Вербицький // Початкова школа. – 2007. – № 6. – С. 1 – 6
2. Освітні технології : навч.-метод. посіб.; за заг. ред. О.М. Пехоти. – К. : А С К, 2001 – 256
3. Слесик К.М. Формування умінь спілкування молодших школярів у позакласній навчально-виховній роботі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / К.М. Слесик. – Х., 2002. – 256 с.

УДК 37:165.742(100)

ГОРВАТ М.В., ПРИЙМАК А.В.,
Мукачівський державний університет

ЗАРУБІЖНІ ВЧЕНІ ПРО ПРОБЛЕМУ ГУМАНІСТИЧНИХ ВІДНОСИН ШКОЛЯРІВ

Поступовий розвиток демократичного суспільства дедалі більше залежить від утвердження людяності, гуманності у стосунках між людьми. Ніколи раніше з такою повнотою необхідність формування гуманістичних відносин не усвідомлювалася. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті відзначено, що система освіти має забезпечити формування людини демократичного світогляду і культури, формування культури миру та міжособистісних відносин, формування високої гуманістичної культури особистості, здатної протидіяти проявам бездуховності.

Педагоги-гуманісти: Р. Мей, А. Маслоу, К. Роджерс, Н. Шипковенські, С. Конг, Г. Лендрет, М. Клейн, В. Сатир, Т. Лірі, Г. Лефорж, Р. Сазек та ін. вважають, що серед невимовно важливих і незліченно різноманітних цінностей життя ключове значення, безсумнівно, належить цінності самого життя. Як цінність воно не має аналогів, оскільки виступає детермінуючою базою інших видів людських цінностей, є їх умовою.

Канадський педагог, психолог С.Л. Конг у книзі «Гуманістична психологія й особистісний підхід у навчанні» розглядав педагогіку співробітництва як головний шлях формування гуманістичних відносин дітей. Однак співробітництво не уявляється можливим без вивчення особистості дитини, її вікових та індивідуальних особливостей. Тому оволодіння методиками вивчення особистості дитини – завдання установ, що готують вихователів, учителів.

Викликає інтерес книга американського психолога і педагога Г. Лендрета «Ігрова терапія: мистецтво відносин». У книзі описано історію розвитку ігрової

терапії, а також її теоретичні засади. Його книга – практичне керівництво для занять ігровою терапією з дітьми, і водночас філософський трактат про дитину, її життя і душу. Науковець стверджував, що мета такої терапії не змінювати і перероблювати дитину, не вчити її спеціальних поведінкових навичок, а дати можливість дитині бути самою собою [1].

М. Клейн значну роль у спілкуванні дітей з дорослими відводить сім'ї. На його думку, в сім'ї закладається імунітет проти зла, несправедливості, соціальних стресів. Його дослідження виявили, що за наявності у дитини труднощів у школі, дитячому колективі, а в сім'ї доброзичливої обстановки, то ці труднощі вона долає значно легше.

Детальну класифікацію типів спілкування педагогів зі школярами подає болгарський педагог Н. Шипковенські. Він виокремлює стилі поведінки вчителів, що найчастіше призводять до дидаскологенії (негативний психічний стан дитини, страх, пригноблений настрій, острах), що негативно позначається на формуванні міжособистісних відносин вчителя й учнів. До них належать: авторитарно-диктаторський стиль, притаманний учителям, які прагнуть придушити ініціативу дітей, самостійність, власність суджень; презирливо-принижувальний стиль, що виявляється в недовірі, неповазі до учнів; скандальний стиль спілкування, який виражається в тому, що вчитель з будь-якого, навіть незначного приводу починає кричати на дітей, поводить ся вкрай нестримано; дистантно відсторонений, властивий педагогам, які вбачають своє завдання винятково у формальному повідомленні учнями інформації, не хочуть чи не можуть установлювати з дітьми теплі емоційні відносини; непослідовно-упереджений стиль, який виявляється в тому, що педагог вибірково ставиться до учнів, несправедливий в оцінці їхніх дій, протиставляє одних учнів іншим, висміює їхні невдачі і т. ін.

Учителі з описаними вище стилями спілкування нерідко вдаються до неадекватних форм спілкування, наприклад, формують у дитини надмірне почуття сорому, підкреслюючи її недоліки в порівнянні з іншими дітьми, з гиркотою зауважують, що вона безнадійна тощо. Водночас відомо, що молодші школярі, як правило, без усякої критики сприймають оцінки вчителів і кладуть їх в основу власної самооцінки. Саме в такий спосіб несформовані відносини з учителем призводять до формування психогенних реакцій у молодших школярів. Психогенні реакції виникають внаслідок надмірно заниженої самооцінки, переживання дитиною своєї нікчемності, нездатності бути успішною, а джерелом цих переживань є слова педагога-дидаскологеніста.

Американський психотерапевт, психолог, педагог В. Сатир у роботі «Як будувати себе і свою сім'ю» наводить різноманітні типи стосунків між батьками і дітьми, класифікує їх, подає їх характеристику і показує результати таких стосунків. Ці типи стосунків у сім'ї прийнятні і для школи, де спостерігаються подібні відносини.

Зарубіжні вчені, педагоги, психологи значну увагу приділяють розробці діагностичних методик. Так, Р.Б. Кеттелл, Р.В. Коан розробили тест для

дослідження особистісних особливостей молодших школярів. Усі 12 чинників і запитання до них свідчать про повагу до особистості дитини, турботи про неї, гуманне ставлення до неї.

Методика діагностики міжособистісних стосунків, розроблена Т.Лірі, Г.Лефоржем, Р.Сазеком, призначена для уявлення суб'єкта про себе та ідеальне «Я». За допомогою цих методів визначається тип ставлення до людей у самооцінці і взаємооцінці.

Отже, представники зарубіжної гуманістичної психології і педагогіки розглядають дитину як найвищу цінність. Вивчення особистості дитини, її індивідуальних особливостей, побудова процесу виховання з урахування цих особливостей, на гуманістичних принципах – провідні ідеї цієї педагогіки.

Література

1. Любар О.О. Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. / О.О.Любар, М.Г. Стельмахович, Д.Т. Федоренко; за ред. О.О. Любара. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2003. – 450 с.
2. Шитова І.Ю. Формування системи професійних відносин студентів університету в процесі підготовки до педагогічної діяльності : Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 2000. – 19 с.

УДК 373.3.015.31-053.5

ГОРВАТ М.В., ПРИМИЧ Я.Ю.,
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

З психологічної точки зору молодший шкільний вік є сприятливим періодом для розвитку творчих здібностей тому, що в цьому віці дитина вперше усвідомлює відношення між ним і навколишніми, починає розбиратися в громадських мотивах поведінки, моральних оцінках, значущості конфліктних ситуацій, тобто в цьому віці формування особистості набуває свідому фазу. Якщо раніше провідною діяльністю була гра, то тепер стало навчання – еквівалент трудової діяльності, причому оцінка інших залежить і визначається шкільними успіхами.

Відмітна ознака творчої діяльності дітей молодшого шкільного віку – суб'єктивна новизна продукту діяльності. За своїм об'єктивним значенням «відкриття» дитини може бути і новим, незвичним, але, в той же час, виконуватися за вказівкою вчителя, за його задумом, з його допомогою, а тому не бути творчістю. І в той же час дитина може запропонувати таке рішення, яке вже відоме, використовувалося на практиці, але додумався він до нього самостійно, не копіюючи відоме. У цьому випадку ми маємо справу з творчим процесом, заснованим на здогаду, інтуїції, самостійному мисленні учня. Тут важливий сам психологічний механізм діяльності, в якій формується вміння вирішувати нешаблонний, нестандартні задачі. Успішне формування в

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>